

VARSKÓGVARASKIPAN

Meir á síðu 12

TILVITAN

Her ruggar ikki rætt.
Eg átti at gjort okkurt.

MEGI

Kann eg broyta
støðuna?

TRYGD

Skal eg vera tann
sum fráboðar?

STUÐUL

Frá hvørjum kann
eg leita mær stuðul?

Eg tigi.

Eg sigi okkurt.

Hvønn vendi eg mær til?

Sum nú er, er eingin ítøkiligur myngugleiki, sum tann einstaki, ið verður tilvitaður um óreglusemi, kann trygt venda sær til. Tískil er tað upp til ein sjálvan, hvørt ein setir seg sjálvan í vanda fyri persónligum avleiðingum, sum ein varskógvan kann hava

Tilgjørd mynd

sum hava ábyrgdina av mistøkum ella vanstýring sleppa snikkaleys og flyta ábyrgdina oman á onkran longri niðri í skipanini – sum eitt nú ein landsstýrismaður kann isolera ein stovn, í hesum førinum SSL – og seta ábyrgdina á leiðsluna har.

Eftir viðferðina, sum Hans Petur kennir seg hava fingið frá Vinnuáráðnum, vildi hann mett, at ein varskógvaraskipan ikki hevði virkað fyri arbeiðstakaran, um hon lá undir embætisverkinum. Álitid á, at embætisverkið tænar fólkinum og kann virka óheft frá sínum landsstýrismanni er horvið hjá Hans Peturi.

– Embætisverkið hevur í hesum førinum treytaleyst vart sín landsstýrismann. Tað tykist eins og tað hevði havt ov stórar fylgjur fyri embætisverkið, um landsstýrismaðurin hevði áttikið sær ábyrgdina fyri figgjargliga óskilið í Strandferðsluni. So høvdu bæði landsstýrismaður og aðalstjóri heft fyri málið og kanska onnur við. Tá er tað lættari, fyri ikki at siga kostnaðarminni, at flyta

ábyrgdina og próvbyrðuna longur oman í skipanina.

Varskógvaraskipan neyðug

– Um tey, sum hava ábyrgdina sleppa snikkaleys, meðan onnur verða ofra, so riggar skipanin ikki. Tí má ein varskógvaraskipan loysast frá embætisverkinum, tí tað kann koma fyri, at tey verja seg sjálvi. Sum nú er, so sleppa tey máttmiklu onkursvegna at pallseta veruleikan í fjølmiðlunum í nógv størri mun enn tann einstaki hevur resursir til. Tað verður skaptur ein politiskt-fjølmiðlaskaptur »veruleiki«, sum sleppur at

standa uttan mótsvar, tí almennt starvsfólkini tora ikki at geva eitt mótsvar og siga sannleikan.

Hóast nógv mótgang í seinastuni, hevur hann eisini merkt nógv stuðul frá fólki og politikarum fyri at hava átalad Vinnuáráðið. Hann metir føroyingar vera ógvuliga solidariskir. Men vanbýti millum rættindini hjá arbeiðstakara og -gevara, setir, sambært Hans Petur Joensen, føroyska fólkaræðið og talufrælsið í vanda. Hann hevði ikki talað at, um hann var komin í støðuna aftur, uttan at hann hevði lógartryggjað vernd.

– Mínar royndir við

Whistleblow vísa, at onki rættvísi er til, um tað er myndugleikin, sum hevur gjort nakað skeivt. Eg bleiv sjálvur ofraður og gjørdur til syndabukk og útspiltur við navns nevni av landsins hægstu frá Løgtingsins røðarapalli. Tað vil eg ikki ynskja nøkrum øðrum alment settum, tí hesi eru vilkorini í Føroyum í dag.

– Um eg visti hvørja viðferð og hvørjar avleiðingar mín varskógvan fekk, so hevði eg ikki boðað frá. Men var ein slík varskógvaraskipan, so hevði eg avgjört gjort tað aftur. Veruleikin er, at alt ov nógv aftra seg við at úttala seg, og kanska eisini hava fingið munnskurvar frá sínum arbeiðsgevarum, sigur Hans Petur og vísir til málið um sparingarnar á Eysturoyar Ellis- og Røktarheimi, har starvsfólkini fingið áminning, at einans stjórin kundi úttala seg vegna stovnin, tó at einki varð nevnt um teirra grundlógartryggjað rætt at úttala seg um stovnin.

mortan@sosialurin.fo

Føroysk varskógvara-mál

SØLA AV ÓTOLLAÐUM VØRUM

Í grannskoðararki sínum kom Sveinur Tróndarson í 1992 fram á sølu av ótollaðum vørum í S/Pf N. Niclasen, sum Jørgen Niclasen tá var stjóri á. Fleiri enn 20 ár seinna starvaðist Sveinur sum tíðindaleiðari á portal.fo og hevði fingið innlit í gamla málið. Trupulleikin var, at Sveinur hevði tagnarskyldu um teir upplýsingarnar, sum hann ikki hevði fingið innlit í. Tá ið høvuds-persónurin í søguni um sølu av ótollaðum vørum var sitandi figgjarmálaráðharrin, Jørgen Niclasen, fekk málið sjálvsagt drúgvu umrøðu í fjølmiðlunum. Nú eru starvsfólk úr Kringvarpinum og Sveinur Tróndarson sjálvur stevnd av figgjarmálaráðharranum.

TUNNILSMÁLID

Løgtingið hevði givið Landsstýrismanninum í Innlendismálum, Kára P. Højgaard, fulla heimild at fara undir kostnaðarmestu verkætlanina í Føroya søgu – Skálafjarðartunnin. Við síni heimild, gjørdi Innlendismálaráðharrin eina loyniliga avtalu við Copenhagen Infrastructure Partners – CIP. Tá ið almenningurin varð kunnaður um avtaluna, varð sett fram krav, at hon skuldi viðgerast í Løgtinginum. Trupulleikin her var, at avtalan var loynilig – tingfólkini skuldu alto undirskriva ein sáttmála, uttan at kenna innihaldið, fyri kostnaðarmestu verkætlanina í føroyskari søgu. Ein dulnevnd fráboðan úr Innlendismálaráðnum varð í hesum sambandi send fjølmiðlunum; landsstýrismaðurin varð koyrdur frá og avtalan varð strikað.

SPARITILTØK Á EYSTUROYAR ELLIS- OG RØKTARHEIMI

Figgjarlógin fyri 2013 hevði ásett nógvar sparingar, sum komu at raka almannaverki. Á Eysturoyar Ellis- og Røktarheimi raktu sparingar so meint, at skuldi játtanin halda, so noyddist búfólki at klára seg við at liggja longri í seingini, biða longri eftir at sleppa á vesi og í bað umframt at fáa verri mat. Tað fekk starvsfólkini á stovninum at lata fjølmiðlunum skrivi, við ásettu spariætlanunum. Stovnsleiðararnir fingið síðani at vita frá leiðsluni í almannaverkinum, at tey høvdu ikki rætt at úttala seg vegna stovnin – við øðrum orðum fingið tey eina munnskur. Tá ið fjølmiðlarnir røðu fram uppundir máli, endaði tað við, at Landsstýrisskvinnan í Almannamálum, Annika Olsen, bað um eykajáttan til almannaverki. Harafturat vórðu stjórin í Almanna-verkinum og leiðarin á Eldradeplinum sýgd úr starvi.

STRANDFERÐSLUMÁLID

Í 2012 vórðu settar 147 milliónir krónur av til rakstur av Strandfaraskipum Landsins. Í 2013 varð avgjört, at játtanin skuldi minkað niður í 139 milliónir krónur, í tráð við lækkandi oljuprísir. Sambært fyrrverandi figgjastjóranum í SSL, Hans Petur Joensen, var hetta ein ov ógvuslig sparing, sum merkti, at játtanin ikki fór at halda. Tá ið leiðslan í Vinnuáráðnum, sum varðar av SSL, ikki vildi lurta, fór Hans Petur uttanum leiðsluna og boðaði frá figgjargliga óskilinum. Í kjalarvørinum av hesum, vórðu stjórin og Hans Petur Joensen sjálvur sagdir úr starvi. Í farnu viku fall misálitið, sum andstøðan reisti móti landsstýrismanninum í Vinnuáráðnum, Johan Dahl.

Hvat er 'whistle-blowing'?

Amerikanski borgararættindaaktivisturin, Ralph Nader, verður roknaður sum tann fyrsti at nýta hugtaki 'whistle-blowing' í dagsins merking. Honum dámdi einki orð sum 'informantur', 'njósnari' ella 'smettari' vegna neiliga tónan á teimum. Sostatt kom hann fram á 'whistle-blower', ella, á føroyskum ein 'varskógvari'.

Ein varskógvari í dagsins týðningi, skal í stuttum skiljast sum ein einstaklingur, sum boðar frá óreglusemi á einum starvsplássi. Tá ið ein persónur merkir til, at okkurt ikki ruggar rætt á einum starvsplássi, og boðar frá hesum, kann viðkomandi ikki altíð vera fullvís/ur í, at leiðslan ella avvarðandi myndugleiki taka fráboðanina til eftirtektar. Í summum førum, kann tað enná føra persónligar avleiðingar við sær.

Sostatt hevur kjak tikið seg upp, hvørt ein verndarskipan skal setast í verk. Aðalmálið hjá einari slíkar varskógvara-verndarskipan, hevði verið at tryggja starvsfólkum dulnevni og lögfrøðiliga vernd fyri persónligum avleiðingum.